

Jan Terlouw

Zoektocht in Katoren

δ

1 Adelheid

In het land Katoren, in een halverhoogte tegen een berg geplakt boerderijtje, woonde Koss. In een halfuur kon hij naar het dal hollen, over de terugweg deed zelfs een getrainde loper als hij anderhalf uur. Zijn huis bestond uit twee kamers, een keukentje, en een stal voor zijn geiten, waarvan hij er op dit moment vierentwintig had. Een vader had hij nooit gekend. Die was overleden nog voor hij was geboren. Moeder woonde nu beneden in het stadje – een treurige geschiedenis. Ongeveer een jaar geleden waren haar gedachten in de war geraakt, ze herinnerde zich steeds minder. Koss was naar een dokter gegaan. Die was komen kijken. Hij had haar onderzocht en had mismoedig zijn hoofd geschud. Samen met Koss had hij haar daarna naar een tehuis gebracht dat aan de rivier lag en Uitzicht heette. Koss zocht haar eenmaal per week op, maar langzamerhand had dat weinig zin meer. Zijn moeder, nog helemaal niet oud, borduurde iets wat op bloemen moest lijken op een tafelkleed, neuriede kinderliedjes, en sinds een maand of drie herkende ze hem niet meer. Ze dacht dat hij een van de verzorgers was. Die waren overigens erg aardig. Koss was vijftien toen zijn moeder een bewoonster van Uitzicht werd. Op school hadden ze Koss de laatste maanden niet vaak gezien, en toen zijn moeder eenmaal was verhuisd, ging hij er helemaal niet meer naartoe. Dat klopte niet, want er was leerplicht tot zestien jaar. Nu was hij zestien. De school had indertijd bij de gemeente gemeld

dat Koss nooit meer kwam en de gemeente had een dossier aangelegd. Dat was intussen heel dik.

De jongen overtrad zestien of zeventien regels; de ambtenaar die het dossier had samengesteld aarzelde over de zeventiende.

Koss zou een voogd moeten hebben, er was iets mis met de identiteit van zijn overleden vader, het boerderijtje had geen riolering, de geiten hadden geen oornummers, er ontbrak een verklaring van de notaris over wat dan ook, de bijdrage voor de gezondheidsregistratie van geiten was niet betaald, bij het laatste bevolkingsonderzoek was kolom drie niet ingevuld, dat soort dingen.

Zestien. Of zeventien.

De gemeente had zeshonderdendrie hardwerkende, plichtsgetrouwe ambtenaren in dienst, die allemaal verzot waren op dikke dossiers, zoals honden op een vette kluiif.

Hoe was het dan mogelijk dat er niets aan werd gedaan?

Aanvankelijk was ambtenaar Van Hoogdraven belast geweest met de zaak. Hij had besloten een bezoek te brengen aan Koss' boerderijtje, hij had het adres opgezocht op een plattegrond van de gemeente, hij had gegruwd van de hoogte en van het steile paadje dat ernaartoe leidde, en toen had hij spontaan een aanval van spit gekregen.

Hij had van huis uit gebeld naar zijn veel jongere medewerker, Stan van de Woestijne, die een prima rug had, en gevraagd of die het dossier wou bekijken. Stan van de Woestijne had twee dagen aan het dossier gewerkt en was toen gestuit op regel zeventien.

Die had te maken met het vigerende bestemmingsplan.

Een normaal mens wil niet weten
wat een vigerend bestemmingsplan is,
maar Stan wou zijn baas laten zien hoe ijverig hij was.
Dus zocht hij het op en kwam erachter
dat het er in dit geval om ging of er op de berghelling
ja of nee geiten mochten grazen.
Dat betekende het einde van Stans bemoeienis met
het dossier, want iemand van zijn nederige rang
was niet bevoegd een mening te hebben over
de kleine lettertjes van een vigerend bestemmingsplan.
Het dossier had hij onder op de stapel gelegd.
Zo'n haast had het niet. Zijn baas had voorlopig
nog wel spit.
En toen de spit over was, kreeg Van Hoogdraven
een andere afdeling te leiden, met dunnere dossiers,
om zijn zwakke rug te ontzien.
De overheid is heel precies in die dingen.
Stan kreeg een andere baas,
iemand die altijd van boven naar beneden werkte.
En omdat er meer bij de stapel kwam dan er afging,
bleef het dossier van Koss liggen waar het lag: onderop.
Koss zelf was zich van geen kwaad bewust.
Nu het voorjaar was, ging hij er iedere dag op uit met
zijn geiten, naar links of naar rechts,
naar boven of naar beneden. En zo stond hij ook deze dag
weer voor de keus: welke kant uit? Rechts kwam hij vaak
zijn buurmeisje An Stapel tegen die met haar ouders
in een soortgelijk boerderijtje woonde als het zijne,
en die hun dertien geiten weidde. An was wel aardig,
maar ze was pas elf, en eerlijk gezegd
kon hij niet altijd zijn aandacht bij haar gebabbel houden.
Naar links gaan betekende een steilere helling
met minder zon, daar had hij vandaag geen zin in.

Naar beneden had het risico
dat hij wandelaars met een hond tegenkwam,
en dat vonden zijn geiten niet zo fijn.
Dat deed hij alleen als het regende. Bij de eerste drup
bleef immers nagenoeg iedereen thuis.
Naar boven dus maar.
Bijna op de top van de berg, aan de zuidwestkant,
was een eeuwigheid geleden een luxueus huis gebouwd,
een villa met op de begane grond een galerij met pilaren,
op de eerste verdieping een breed balkon
dat uitkeek over het dal, en opzij van het huis
een kleine rotstuin met een watervalletje
en het restant van een stenen dolfijn die ooit
waarschijnlijk als fontein had dienstgedaan – echt een huis
waar een dure architect zich op had uitgeleefd.
Maar het mooie was er al sinds lang af.
De verf was gebladderd, het balkon was overwoekerd
door klimplanten en in twee pilaren zaten barsten.
Er kwam nooit meer iemand. Behalve Koss dan
heel af en toe. Hij was ongeveer een jaar geleden
ook een keer door het huis gelopen.
Dat kon, want de achterdeur had halfvergaan
in zijn scharnieren gehangen. Op de aanrecht
hadden een paar niet afgewassen soepkoppen gestaan
en een bord, met gras dat ongestoord
in de etensresten groeide. Even was hij van plan geweest
ze schoon te maken, maar toen hij had vastgesteld
dat er alleen nog maar een dun straaltje roestig water
uit de kraan kwam, had hij ervan afgezien
en besloten dat het bij hem thuis prettiger was.
Deze dag ging hij een eindje van het huis vandaan
op een steen in de zon zitten, terwijl zijn geiten
zich te goed deden aan het groen

dat groeide in de talloze spleten
en op de richels van de berghelling.
In de diepte lag het stadje en stroomde de rivier.
Een plaatje. Hij kon het groepje bomen onderscheiden
achter het tehuis waar zijn moeder werd verzorgd.
Heel in de verte, op de tegenoverliggende bergwand,
zag hij de torens van Ekilibrië, de stad van de legenden
en mysterieuze verhalen. Zijn blik keerde terug naar
de geiten die zonder pauze van ontbijt
op lunch waren overgegaan, ging langs de helling omhoog
en bleef toen rusten op het huis dat nu bijna een ruïne was.
Was er iets veranderd sinds de vorige keer?
Ja, er was iets veranderd. Het duurde even
voor hij zich realiseerde wat. Een gordijn.
De balkonkamer had grote ramen, en achter die ramen
waren nu de gordijnen gesloten. Hij wist bijna zeker
dat dat eerder nooit zo was geweest. Zou er iemand zijn?
Koss was geen geleerde, al had hij tot zijn vijftiende jaar
onderwijs gehad. Maar door het leven in de bergen met
meestal alleen zijn geiten, wist hij dat het weinig zin heeft
om je dingen te zitten afvragen.
Je hebt meer aan onderzoek. Dus ging hij kijken.
De achterdeur hing er nog net zo bij als de vorige keer.
Of niet? Stond hij iets verder open?
Misschien door de wind. Er zat een belknop op de post
waaraan de achterdeur hing, maar de bel deed het niet.
Koss zette een voet binnen en riep luid: ‘Vollek!’
Niets te horen. Of toch? Of toch een vaag geluid boven?
‘Vollek!’
Ja, hij hoorde beslist een soort gebonk.
Alsof iemand met zijn hakken op de vloer stampde.
Nou werd hij echt nieuwsgierig. Hij ging verder het huis in.
Wat kon er gebeuren? Als er boeven waren,

zouden die hem nooit kunnen grijpen.
Met zijn bergklimmersbenen had hij op school met gemak alle hardloopwedstrijden gewonnen.
Hij liep tot halverwege de trap en riep toen opnieuw.
'Is daar iemand?'

Nu hoorde hij duidelijk een stem. Een zwakke stem.
'Kom,' zei de stem.
Het klonk geruststellend, uitnodigend.
Koss liep verder naar boven en duwde voorzichtig de deur van de balkonkamer open. Het was een slaapkamer, dat wist hij van zijn eerdere speurtocht door het huis.
Er stond een breed bed. Hij zag dat daar nu een oude vrouw in lag. Heel oud. Heel bleek.
Ze hield een wandelstok vast waarmee ze kennelijk op de vloer had gebonkt. Haar gezicht was omlijst door een kring van grijs haar, ze had dunne, witte lippen, haar jukbeenderen staken uit, bijna alsof ze al een skelet was. Maar haar ogen straalden als sterren, misschien omdat ze een beetje vochtig waren, donkerbruine ogen die haar juist iets heel levendigs gaven.
'Zo, jij bent het dus,' zei ze.
Koss stond met zijn mond vol tanden.
'Hoe heet je?'

'Koss,' mompelde Koss.
'Wil je me een glas water brengen?'

Koss liep naar de wastafel.
Tot zijn verrassing kwam er helder water uit de kraan. Kennelijk was er sinds zijn vorige tocht door het huis water door de leidingen gestroomd.
Van het waterleidingbedrijf kon het niet zijn, et was natuurlijk afkomstig van de iets hoger stromende beek. Hij maakte een glas schoon, vulde het en gaf het de vrouw.

Ze nam het aan met een magere hand.
‘Dank je,’ zei ze en nam een paar slokjes.
‘Neem een stoel.’ Koss ging zitten en zei niets.
‘Tong verloren?’ vroeg de vrouw met warme belangstelling.
Koss begon een flinke hekel aan zichzelf te krijgen.
Hij vermande zich.
‘Ik ben Koss. Ik woon een paar honderd meter lager,
met mijn geiten. Die ben ik aan het weiden.’
‘Aangenaam,’ zei de vrouw. ‘Ik ben Adelheid
en ik ben een beetje ziek. Of om het preciezer te zeggen:
ik ga binnenkort dood.’
‘Ai,’ zei Koss. ‘Moet u dan niet naar het ziekenhuis?’
‘Daar kom ik net vandaan,’ zei Adelheid. Ze lachte.
‘Vraag niet hoe ik hier ben gekomen.
Een hele dag heb ik erover gedaan. Eergisteren was dat.
Tien minuten klimmen, kwartier uitrusten.
Mijn hemel, wat een tocht. Maar ik was wel trots
toen ik hier aankwam. Ik rust nu al twee dagen uit.
Dit huis is van mij, maar ik ben hier minstens twintig jaar
niet geweest. Je hebt niet toevallig iets te eten bij je?’
‘Een boterham met kaas.’
‘Het lekkerste dat er is.’
Koss gaf haar de dubbele boterham met kaas
die hij in zijn rugzak had. Ze scheurde de helft eraf
en gaf hem de andere helft terug.
‘Dit is meer dan genoeg voor me.’
Ze begon met haar lippen kruimeltjes van de boterham
te plukken.
‘U mag het best allemaal hebben, mevrouw.’
‘Zeg maar Adelheid.’
‘Bent u een freule, of een barones of zoiets?’
‘Welnee, ik heet gewoon Adelheid. Zoals jij Koss heet.
Mijn vader was heel rijk maar niet van adel.

Misschien vond hij dat wel jammer.
In elk geval zit ik nu met die potsierlijke naam.
Maar ik ben eraan gewend.’
‘Wisten ze in het ziekenhuis dat u alleen de berg op ging?’
Adelheid lachte weer, als een meisje van veertien.
‘Nee, daar wisten ze niks van. Ik ben ontsnapt.
Ik had een infuus in mijn pols, een naald met een slang eraan,
die heb ik eruit getrokken. Kijk maar.’
Ze liet een pleistertje op haar pols zien.
‘Mijn kleren hingen in een kast. Die kon ik zo pakken.
En ik kon heel makkelijk de deur naar de tuin openmaken.’
‘Hebt u een briefje achtergelaten?’
‘Ja, slimmerik. Dat heb ik. Probeer niet me te vinden,
heb ik geschreven. Ik zoek een eigen plekje
om dood te gaan. Bedankt voor de goede zorgen.’
Koss had de indruk dat Adelheid het nog wel even
zou volhouden. Ze at met steeds meer smaak van
de boterham. Ze richtte zich een beetje op.
Haar stem werd vaster.
‘Kan ik iets voor u doen?’
‘Wil je dat?’
‘Natuurlijk wil ik dat.’
‘Je kunt twee dingen voor me doen,’ zei Adelheid.
‘Ten eerste zou ik willen dat je belooft
aan niemand te vertellen dat ik hier ben.
Ten tweede zou het fijn zijn als je wat boodschappen
voor me deed. Kun je je geiten een poosje alleen laten?’
‘Ik kan ze naar huis brengen,
ze daar in hun omheinde weitje opsluiten,
en dan naar beneden gaan. Wat wilt u hebben?’
Adelheid rommelde in een tas die naast het bed stond,
haalde er pen en papier uit, en schreef wat dingen op.
Vla, brood, boter, kaas, een pakje soep.

Ze stopte het papiertje in haar portemonnee en gaf die toen aan Koss.

‘Komt voor mekaar,’ zei Koss. ‘Het eerste dat u vroeg is moeilijker. Iemand moet toch weten dat u hier bent.’

‘Jij weet het nu toch?’

‘Ja, maar hebt u geen man, of kinderen?’

‘Nee, die heb ik niet meer. Gaat er wel eens een geit van je dood?’

‘Jawel.’

‘Hoe doet die dat?’

‘Hij gaat weg bij de kudde, hij kruipt in een hoekje, en dan weet ik het wel.’

‘Juist,’ zei Adelheid.

‘Dan ga ik maar,’ zei Koss. ‘Voor donker ben ik terug. Hebt u hier eigenlijk wel licht?’

‘Nee, goed dat je het zegt. Eergisteren en ook gisteren nog was ik zo moe dat ik al toen het donker begon te worden in slaap ben gevallen. Koop ook maar wat kaarsen en lucifers.’

‘Dat doe ik.’

Het zat Koss niet lekker. Hij had zijn geiten naar huis gebracht en was naar beneden gegaan, met een leeg rugzakje. Bij de bakker was er niks aan de hand. Hij kocht wel vaker een brood. In de kaarsenwinkel had hij ook geen probleem. Maar toen hij bij de melkboer vla wou hebben, vroegen ze of hij gasten verwachtte. Hij mompelde zo onverstaanbaar mogelijk een halve leugen. Moest hij niet naar de politie? Mocht je zomaar weggelopen uit een ziekenhuis? Als hij het niet aan iemand vertelde, aan een instantie of zo, was hij dan medeplichtig? Haast automatisch ging hij richting Uitzicht. Naar binnen ging hij niet. Voor het keurige gebouw ging hij in het gras liggen.